VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

25.4.2017 Dnro 40/61/17

Lakivaliokunta
Eduskunta

Hallituksen esitys 29/2017 vp

Hallituksen esityksessä on kysymys eurooppalaista tutkintamääräystä koskevan direktiivin saattamisesta Suomessa voimaan. Direktiivissä määritellään, miten EU-jäsenvaltioiden kesken jatkossa hankitaan todisteita rikosprosessissa käytettäväksi.

Laki

Kuten useasti ennenkin, ei syyttäjälaitos pidä hyvänä sekamuotoista lainsäädäntötekniikkaa. Käytännön toimijan on vaikea löytää vastaus ongelmaansa. Hyvänä pidämme kuitenkin sitä, että lausuntokierroksen jälkeen on pakkokeinoja koskeva pykälä lisätty lakiesitykseen.

Viranomaiset

Direktiivi velvoittaa oikeusviranomaisen olemaan viimekätinen ratkaisija silloin, kun valtio lähettää tutkintamääräyksen toiseen valtioon täytäntöön pantavaksi. Hallituksen esityksen ratkaisu, että tämä oikeusviranomainen pääsääntöisesti olisi syyttäjä, on mielestämme onnistunut. On olennaista, että syyttäjä varmistaa mm. sen, että tutkintamääräykseen merkittävä rikoksen teonkuvaus on sellainen, josta syyttäjä ilmeisesti nostaisi syytteen, jos tarvittava näyttö siihen saataisiin.

Direktiivin tultua voimaan syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen välinen esitutkintayhteistyö kansainvälisliityntäisissä asioissa tullee olemaan sitä, mitä esitutkintalaki jo nyt edellyttää.

Toimivaltaiset viranomaiset täytäntöönpanon osalta ovat esityksessä samoja kuin vastaavissa kansallisissa tilanteissa ja kuten oikeusapupyyntöjä täytäntöön pantaessa tähänkin asti, lukuunottamatta todisteiden jäädyttämistä, jossa toimivalta nyt siirtyy syyttäjältä esitutkintaviranomaisille. Tätäkin ratkaisua pidämme onnistuneena.

2 luku

5 §: Pykälän kolmannessa momentissa säädetään tunnustamisesta ja

Osoite	Puhelin	Telekopio	Sähköpostiosoite
Lintulahdenkuja 4 00530 Helsinki	029 562 0800	029 562 0888	vksv@oikeus.fi

täytäntöönpanosta päättäväksi se viranomainen, joka toimivaltaan tutkintamääräyksessä pyydetty toimenpide kuuluisi, jos rikos olisi tehty Suomessa vastaavissa olosuhteissa. Tilanteessa, jossa kysymys olisi sellaisesta listarikoksesta, jossa rangaistavaksi säädetty teko ei olisi myös Suomessa rangaistava, jäisi tällä muotoilulla toimivaltainen viranomainen määrittelemättä. Tilanteet ovat toki harvinaisia, mutta eivät mahdottomia.

7 §: Laista ei ilmene, onko syyttäjällä, jolle esitutkintaviranomaisen kieltäytyminen on saatettu vahvistettavaksi, mahdollisuus muuttaa tai täydentää kieltäytymisperusteita. Perustelutekstistä saa käsityksen, ettei tähän olisi mahdollisuutta. Menettelyn joutuisuuden kannalta olisi parempi, jos syyttäjä voisi tehdä mahdollisen uuden ratkaisun kerralla.

12 §: Pykälässä säädetään, että käräjäoikeus päättää Suomessa vapautensa menettäneenä olevan henkilön väliaikaisesta siirtämisestä toiseen jäsenvaltioon. Tämä koskisi sekä sitä tilannetta, että tutkintamääräys annettaisiin Suomessa että sitä, että tutkintamääräys pantaisiin täytäntöön Suomessa. Direktiivi tuntee ilmaisut antaa ja vahvistaa tutkintamääräys lähettävässä valtiossa sekä tunnustaa ja panna täytäntöön tutkintamääräys vastaanottavassa valtiossa. Pykälässä tulisi käyttää direktiivin tuntemia termejä sekä erottaa Suomesta lähtevät ja Suomen vastaanottamat tutkintamääräykset.

Suomessa annettavia tutkintamääräyksiä koskevan kolmannen luvun 23 §:ssä todetaan käräjäoikeuden päättävän tutkintamääräyksen antamisesta 12 §:ssä käsitellyissä tilanteissa. Käräjäoikeus siten ilmeisesti antaisi itse tai vahvistaisi tutkintamääräyksen. Lainkohdasta ei käy ilmi, miten ja kenen toimesta asia tulisi käräjäoikeudessa vireille.

Kun on kysymys Suomen antamasta tutkintamääräyksestä, voisi parempi vaihtoehto olla, että tuomioistuin antaisi luvan kuten esim. telekuunteluasiassa, sen sijaan, että tuomioistuin toimisi tutkintamääräyksen antavana tai vahvistavana viranomaisena. Se olisi mielestämme paremmin linjassa muun sääntelyn kanssa.

Tähän lainkohtaan liittyy myös 20 §, joka näyttäisi olevan jossain määrin ristiriitainen. Sen 4 momentissa todetaan, ettei Suomessa annettuun tutkintamääräykseen saa hakea muutosta valittamalla. Kuitenkin 5 momentissa annetaan valitusoikeus 12 §:n mukaisesta käräjäoikeuden päätöksestä, jolloin saattaa olla kyse myös Suomessa annetusta tutkintamääräyksestä. Mikäli tuomioistuin toimisi luvan antavana viranomaisena, eikä tutkintamääräyksen antavana tai vahvistavana viranomaisena, ristiriita poistuisi. Siirrettävän henkilön oikeusturva ei tästä heikkenisi.

16 §: Kuten 12 §:ssä, myös 16 § 2 momentissa todetaan käräjäoikeuden

Osoite	Puhelin	Telekopio	Sähköpostiosoite
Lintulahdenkuja 4 00530 Helsinki	029 562 0800	029 562 0888	vksv@oikeus.fi

päättävän rikosasian vastaajan kuulemisesta. Parempi ilmaus olisi tunnustaa ja panee täytäntöön.

Muut sovellettavat sopimukset

Hallituksen esityksessä ei ole käsitelty, mitä tällä hetkellä voimassa olevia sopimuksia sovellettaisiin direktiivin tullessa voimaan. Käytännön toiminnan kannalta tämä asia tulisi ratkaista mahdollisimman nopeasti.

Syyttäjän vaitiolo-oikeus

Kiinnitämme myös huomiota syyttäjän puutteelliseen vaitiolo-oikeuteen eräitä tutkintatoimenpiteitä koskevia tutkintamääräyksiä vahvistettaessa. Syyttäjälaitoksesta annettuun lakiin ollaan suunnitellun organisaatiomuutoksen johdosta valmistelemassa muutoksia. Tällöin olisi ollut toivottavaa käsitellä myös syyttäjän vaitiolo-oikeutta, mutta tämän kysymyksen arvioimisesta on jouduttu aikataulusyistä luopumaan.

Jotta direktiiviä voidaan asianmukaisesti soveltaa ja pyytää sitä käyttäen tarpeelliset todisteet toisista jäsenvaltiosta vaarantamatta esim. poliisin vaitiolo-oikeuden suojaamia intressejä, tulisi syyttäjän vaitiolo-oikeudesta säätää pikaisesti.

Resurssikysymykset

Syyttäjälaitokselle on lisätty viimeisten vuosien aikana useita uusia tehtäviä. Monet näistä ovat olleet sellaisia, etteivät ne kukin yksistään ole aiheuttaneet huomattavaa työmäärän lisäystä, eikä syyttäjälaitos ole saanut lisäresursseja.

Nyt käsiteltävänä olevan direktiivin soveltaminen on kuitenkin työllistävyydeltään merkittävä. Valtakunnansyyttäjänvirasto on lainvalmisteluvaiheessa laskenut, että yhden tutkintatoimenpiteen pyytäminen toisesta valtiosta aiheuttaisi keskimäärin kolmen tunnin työn ja siten resurssivaje olisi viisi henkilötyövuotta. Syyttäjänvirastoista on kuitenkin todettu, että olisimme arvioineet tarvittavan työmäärän aivan liian alhaiseksi.

On tärkeää, että direktiiviä pystytään soveltamaan siten, että esitutkintaviranomainen ja syyttäjä voivat käyttää omaa osaamistaan mahdollisimman hyvän tutkintamääräyksen aikaan saamiseksi ja ettei tutkintamääräyksen laatimiseen ja eteenpäin toimittamiseen käytettävä aika pitene nykyisestä. Samalla syyttäjien on kuitenkin kyettävä hoitamaan muut heille määrätyt tehtävät. Haluamme tuoda esiin, että ilman lisäresursseja tämän yhtälön on vaikea onnistua.

Lopuksi

Direktiivi olisi saatava voimaan mahdollisimman pikaisesti, koska kaikki

Osoite	Puhelin	Telekopio	Sähköpostiosoite
Lintulahdenkuja 4 00530 Helsinki	029 562 0800	029 562 0888	vksv@oikeus.fi

VALTAKUNNANSYYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

25.4.2017 Dnro 40/61/17

jäsenvaltiot eivät toimi yhtä joustavasti kuin Suomi ja anna oikeusapua direktiivin voimaan saatettuaan myös niille valtioille, jotka eivät ole sitä ennättäneet saada voimaan. Näin ollen on olemassa riski, ettei pyytämäämme oikeusapua saada, mikäli toinen jäsenvaltio on saattanut direktiivin voimaan ja Suomi ei.

Tarve pikaiseen voimaansaattamiseen ei kuitenkaan saa johtaa siihen, ettei eri lausunnoissa havaittuja puutteita ennätetä korjata.

Valtionsyyttäjä Tuuli Eerolainen

Osoite	**Puhelin**	**Telekopio**	**Sähköpostiosoite**
Lintulahdenkuja 4 00530 Helsinki	029 562 0800	029 562 0888	vksv@oikeus.fi